

ความสัมพันธ์ระหว่างศักยภาพการเข้าถึงและมองเห็นพื้นที่ กับรูปแบบการเกิดอาชญากรรมคดีลักทรัพย์ในพื้นที่สาธารณะย่านเยาวราช-สำเพ็ง กรุงเทพมหานคร

บุษยา พุทธิอินทร์

ภาควิชาการวางแผนภาคและเมือง คณะสถาปัตยกรรมศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

Niew.bsy@gmail.com

Received 2019-07-13; Revised 2019-07-30; Accepted 2019-07-31

บทคัดย่อ

บทความนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างศักยภาพการเข้าถึงและมองเห็นพื้นที่กับรูปแบบการเกิดอาชญากรรมคดีลักทรัพย์ในพื้นที่สาธารณะของย่าน เพื่ออธิบายปรากฏการณ์ และรูปแบบการเกิดอาชญากรรมบนโครงข่ายพื้นที่สาธารณะภายในย่าน โดยการวิเคราะห์ศักยภาพการเข้าถึงและมองเห็นของพื้นที่ศึกษา ด้วยเครื่องมือและเทคนิคทางสัณฐานวิทยาที่ชื่อว่า สเปซซินแทกซ์ (space syntax) โดยศึกษาพื้นที่ของอาชญากรรมกลุ่มคดีประทุษร้ายแก่ทรัพย์สินในย่านเยาวราช-สำเพ็ง ซึ่งเป็นย่านพาณิชยกรรมชั้นในของเมือง ที่มีเอกลักษณ์ และมีมูลค่าทางเศรษฐกิจสูง อยู่ในพื้นที่เขตรับผิดชอบของสถานีตำรวจนครบาลจักรวรรดิและพลับพลาไชย 2 มีสถิติคดีลักทรัพย์ในปี 2550-2561 ระยะเวลา 12 ปี รวมทั้งหมด 1,101 คดี โดยคดีลักทรัพย์ที่เกิดขึ้นในพื้นที่สาธารณะ เช่น การล้วงกระเป๋า การขโมยสินค้า ที่สามารถระบุตำแหน่งการเกิดคดีได้อย่างชัดเจนในพื้นที่ศึกษา มีมากถึง 188 คดี ซึ่งถือว่าสถิติอาชญากรรมลักทรัพย์ในพื้นที่สาธารณะสูง เนื่องมาจากลักษณะความเป็นย่านพาณิชยกรรมอันสำคัญของเมือง ผลการศึกษาพบว่า รูปแบบการเกิดอาชญากรรมมักเกิดขึ้นบนถนนสายหลักและสายย่อยอันเป็นถนนสายการค้าที่สำคัญภายในย่าน เช่น ถนนเยาวราช ถนนราชวงศ์ และซอยวานิช 1 ซึ่งเป็นพื้นที่ที่มีศักยภาพการเข้าถึงและมองเห็นสูง มีจำนวน 135 คดี คิดเป็นร้อยละ 71.8 ของคดีลักทรัพย์ พื้นที่เหล่านี้มีลักษณะที่เข้าถึงง่าย มีกิจกรรมการค้าหนาแน่น ซึ่งเป็นพื้นที่รวมตัวกลุ่มเป้าหมายของอาชญากร และมักเกิดขึ้นใกล้ทางร่วมแยก อาจกล่าวได้ว่า อาชญากรเลือกก่อเหตุในบริเวณพื้นที่การค้าที่เข้าถึงง่าย มีการสัญจรเท้าที่หนาแน่น พลุกพล่าน และใกล้ทางร่วมแยก ผู้คนจำนวนมากให้ความสนใจไปกับการทำกิจกรรมการค้า และไม่ทันได้ระวังตัว จึงตกอยู่ในสถานการณ์ที่เอื้อให้อาชญากรสามารถอำพรางตัวไปในหมู่ผู้คนและก่อเหตุได้โดยง่าย และใช้ทางร่วมแยกเพื่อหลบหนีออกไปจากพื้นที่

คำสำคัญ: อาชญากรรม การลักทรัพย์ ศักยภาพการเข้าถึงและมองเห็น สเปซซินแทกซ์ เยาวราช สำเพ็ง

Relationship between the Spatial Potentiality of Access and Visibility and the Pattern of Crime Against Property in Public Spaces Yaowarat-Sampheng District, Bangkok

Busaya Putthain

Department of Urban and Regional Planning, Faculty of Architecture, Chulalongkorn University

Niew.bsy@gmail.com

Abstract

The objective of this article was to study the relationship between the spatial potentiality of access and visibility and the pattern of crime against property in the public spaces of the district in order to explain the phenomena and characteristics of crime in public spaces networks within the district by analysing the potential of access and visibility of the study area with morphological tools and techniques called Space Syntax. This article aimed to study the spatial aspects of crime against property in Yaowarat -Sampheng District. The district is a unique inner city commercial area with high economic value in Bangkok. The area is under the responsibility of Chakrawat Police Station and Phlapphla Chai II police stations. The statistics of crime against property in 2007–2018 (12 years) included 1,101 cases (Royal Thai Police, 2019) with most occurring in public spaces, and were primarily comprised of pick pocketing and theft. The study area is experiencing an extensive situation of crime of up to 188 cases ubiquitously and is considered to have high crime because it consists largely of public spaces, and because the spatial pattern of the area is an important commercial district in the city.

The study outcome showed that crime against property usually occurs on the main and secondary roads (commercial roads) within the district including Yaowarat Road, Ratchawong Road, and Soi Wanich I. These have high potential for access and visibility. The number of crimes there are up to 135 cases, or 71.8 percent, of all crimes against property and commonly happen near the intersections. It can be said the high crime vulnerability areas are those that are easily accessible, experience common traffic jams and are close to the intersection because the area allows criminals to hide among people while others are focused on activities and are not being particularly careful. Furthermore, criminals can use the intersection to easily escape from the scene.

Keywords: Crime, Pickpocketing, Access potential and visibility, Space syntax, Yaowarat, Sampheng

บทนำ

อาชญากรรมคดีลักทรัพย์ในพื้นที่สาธารณะ เช่น การล้วงกระเป๋า การขโมยสินค้า เป็นปัญหาต่อความปลอดภัยในชีวิตและทรัพย์สินของคนในเมืองและยังมีผลต่อบรรยากาศการดำเนินกิจกรรมของคนเดินเท้าในชีวิตประจำวัน โดยเฉพาะในพื้นที่ย่านการค้าที่มีกิจกรรมเชิงพาณิชย์ เนื่องจากเป็นพื้นที่ที่มีกลุ่มเป้าหมายของอาชญากรค่อนข้างมาก (Baran, Smith and Toker 2007) มีความพลุกพล่านของผู้คน และยังสะดวกในการอำพรางตัวของอาชญากรอีกด้วย (วิชากกร พรกำเหนิดทรัพย์ 2557) ทั้งนี้ได้มีการอธิบายถึงสาเหตุการเกิดอาชญากรรมเอาไว้ เช่น ทฤษฎีการเลือกอย่างมีเหตุผล (Rational Choice Theory) อธิบายบนพื้นฐานความเชื่อที่ว่า “อาชญากรใช้เหตุผลในการก่อเหตุ” การเกิดอาชญากรรมในแต่ละครั้งไม่ได้เกิดจากความบังเอิญ แต่อาชญากรมีการไตร่ตรองมาอย่างรอบคอบถึงเหตุผลต่างๆ ร่วมกันในการเลือกก่อเหตุ ซึ่งมี 3 องค์ประกอบ ได้แก่ การเลือกสถานที่ก่อเหตุ เลือกเป้าหมายหรือเหยื่อ และการเรียนรู้เทคนิคการเป็นอาชญากร เช่นเดียวกับทฤษฎีสามเหลี่ยมอาชญากรรม (Crime Triangle Theory) (Erk 1994 อ้างถึงใน Miro 2014) ที่มีองค์ประกอบ 3 ประการ ได้แก่ ผู้กระทำความผิด (offender) เหยื่อ (victim) และโอกาส (opportunity) หรือช่วงเวลา และสถานที่ที่เหมาะสมที่คนร้ายมีความสามารถในการลงมือก่อเหตุ เมื่อสถานการณ์ครบองค์ประกอบทั้ง 3 ประการ จะส่งผลให้เกิดอาชญากรรม

Baran, Smith and Toker (2007) ได้ศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างอาชญากรรมประทุษร้ายแก่ทรัพย์สิน ได้แก่ การชิงทรัพย์ การลักขโมย การโจรกรรมรถยนต์ โดยเทคนิควิธีวิเคราะห์สเปซซินแทกซ์ (space syntax) กับการใช้ประโยชน์ที่ดินและอาคารประเภทต่างๆ ในเมืองเคิร์รี รัฐนอร์ทคาโรไลน่า สหรัฐอเมริกา พบว่า อาชญากรรมมักเกิดบนพื้นที่ที่มีความสัมพันธ์กับระบบดี มีระดับการสัญจรอิสระของผู้คนทั่วไปสูง และพบว่าการใช้ประโยชน์ที่ดินประเภทพาณิชยกรรม มีความสัมพันธ์กับการเกิดอาชญากรรมที่เกี่ยวข้องกับทรัพย์สิน เช่น อพาร์ตเมนต์

โรงแรม ห้างสรรพสินค้า เนื่องจากบริเวณดังกล่าวมักเกาะตัวอยู่ตามถนนที่มีค่าความสัมพันธ์ (global integration value) สูง เป็นบริเวณที่มีจำนวนผู้คนสัญจรอยู่ทั่วไปสูง กล่าวได้ว่า ในเมืองเคิร์รี รัฐนอร์ทคาโรไลน่า ประเทศสหรัฐอเมริกา อาชญากรมักเลือกพื้นที่ที่ง่ายต่อการเข้าถึง และเป็นสถานที่ที่รวมตัวกันของเป้าหมาย เช่น จำนวนผู้คนที่สัญจรอยู่ทั่วไป สอดคล้องกันกับ วิชากกร พรกำเหนิดทรัพย์ (2557) ที่ศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างรูปแบบเชิงพื้นที่กับรูปแบบการเกิดอาชญากรรมกลุ่มคดีประทุษร้ายต่อทรัพย์สินในแขวงชนะสงคราม พบว่า พื้นที่ที่ศักยภาพการเข้าถึงและมองเห็นสูง มีระดับการสัญจรอิสระสูง มักเกิดอาชญากรรมประเภทลักทรัพย์ เนื่องจากจำเป็นต้องใช้การปะปนของผู้คนมาก เพื่อเพิ่มโอกาสพรางตัวขณะก่อเหตุ และหนีปะปนไปในหมู่ผู้คนได้

ดังนั้น กรณีศึกษาในการศึกษานี้ คือ พื้นที่ย่านเยาวราช-สำเพ็ง ซึ่งเป็นแหล่งพาณิชยกรรมที่มีมูลค่าทางเศรษฐกิจสูง มีระบบโครงข่ายการสัญจรอันเป็นลักษณะของพื้นที่การค้า ที่มีกิจกรรมการค้าเกิดขึ้นบนถนนสายการค้าที่มีชื่อเสียงที่สำคัญ ทั้งยังมีการสัญจรอิสระ (natural movement) (Hillier 1984) อันเป็นการสัญจรปกติโดยทั่วไปของคนเดินเท้าในเมือง ที่กระจายตัวกันอยู่มากน้อยไม่เท่ากันบนโครงข่ายพื้นที่สาธารณะ และการสัญจรดึงดูด (attractor movement) ที่มาจากกิจกรรมเชิงพาณิชย์ (Hillier 1996) ส่งผลให้บางส่วนคึกคัก บางส่วนเงียบสงบ ก่อให้เกิดความหนาแน่นและพลุกพล่านของผู้คนที่กระจุกตัวกันอย่างหนาแน่นมากผิดปกติในบางบริเวณบนโครงข่ายพื้นที่สาธารณะ อันเป็นสถานที่ที่เสี่ยงต่อการมีแนวโน้มเกิดอาชญากรรมลักทรัพย์ในพื้นที่สาธารณะ

เทคนิคการวิเคราะห์สเปซซินแทกซ์ (Space syntax)

ไซศรี ภักดีสุขเจริญ (2548) ได้อธิบายว่า การวิเคราะห์โครงข่ายเชิงสัมพันธ์ของพื้นที่ด้วยเทคนิคสเปซซินแทกซ์ (space syntax) เป็นชุดทฤษฎีและเทคนิคทาง

คอมพิวเตอร์ที่สามารถแสดงค่าระดับความสัมพันธ์ระหว่างลักษณะและระดับความนิยมในการใช้งานของพื้นที่ กับ โครงสร้างเชิงสัมพันธ์ของพื้นที่ ผ่านแบบจำลองโครงข่ายโดยมีแนวคิดสำคัญ คือ การสัญจร และพื้นที่สาธารณะ ซึ่งมีการวิเคราะห์อย่างเป็นระบบ และเป็นตัวชี้วัดระดับการสัญจรอิสระ (natural movement) (Hillier 1984) ในระบบได้อย่างใกล้เคียงความเป็นจริง โดยแสดงผลการวิเคราะห์ผ่านแผนภูมิที่แบ่งวรรณะสีรู้งได้แก่ สีแดง ส้ม เหลือง เขียวอ่อน เขียว ฟ้ำ น้ำเงิน ตามลำดับ แทนค่าระดับการสัญจรอิสระ ทั้งยังช่วยแสดงและประเมินประสิทธิภาพของพื้นที่ต่างๆ ภายในระบบโครงข่ายการสัญจร คือ การคำนวณหาค่าความเชื่อมต่อ (connectivity value) ของโครงข่ายการสัญจรในย่านว่ามีจำนวนเส้นที่อยู่ถัดไปหนึ่งเลี้ยวของเส้นใดเส้นหนึ่ง เป็นจำนวนทั้งหมดกี่เส้น โดยมีการวัดค่าในระดับต่างๆ ได้แก่ ค่าความสัมพันธ์ระดับพื้นที่รวม (global integration value: $\text{Integ Rad}=n$) คือ ค่าเฉลี่ยความลึกของเส้นทางใดเส้นทางหนึ่งจากทั้งระบบโครงข่ายการสัญจร เส้นทางที่มีการฝังตัวในระดับเมืองสูงคือเส้นทางที่มีคนนิยมสัญจรผ่านในระดับเมือง และค่าความสัมพันธ์ระดับพื้นที่เฉพาะ (local integration value: $\text{Integ Rad}=3$) คือ ค่าเฉลี่ยความลึกของเส้นทางใดเส้นทางหนึ่ง จากทั้งระบบโครงข่ายการสัญจรในระดับย่าน หรือ การคำนวณของเส้นทางใดเส้นทางหนึ่งจากเส้นทางอื่นๆ ถัดไปทุกๆ 2 เลี้ยว เส้นทางที่มีการฝังตัวในระดับย่านสูง คือเส้นทางที่มีคนนิยมสัญจรผ่านในระดับย่าน

การใช้เทคนิคการวิเคราะห์สเปซซินแทกซ์ (space syntax) ยังมีวิธีการวิเคราะห์เซกเมนต์ (segment analysis) ซึ่งพัฒนามาจากการวิเคราะห์เส้นแอ็กเซียล (axial line) และมีหลักการเดียวกัน แต่ละเอียตมากกว่าตามแต่ละช่วงถนนต่างๆ (block) ที่เกิดจากการคำนวณเส้นต่างๆ ผ่านการคำนวณมุมมองศกที่ติดกันในระบบ เรียกว่า ช่วงของถนน (segments) ในการวิเคราะห์เซกเมนต์ แตกต่างจากการวิเคราะห์แอ็กเซียลเพียงเล็กน้อย จากเดิมที่ใช้การคำนวณเส้นเป็นจำนวนเลี้ยว จะถูกแทนที่ด้วยระยะทางตามจริงแทน โดยจะใช้ค่า อินทิเกรชัน (integration radius n) ซึ่งจะเป็นการวัดความสัมพันธ์

แต่ละช่วงของถนนทั้งระบบโครงข่ายพื้นที่ หรือในระยะทางรัศมีนั้นๆ

ศักยภาพการเข้าถึงและมองเห็น เป็นตัวชี้วัดที่ได้จากการวิเคราะห์ด้วยเทคนิคสเปซซินแทกซ์ซึ่งมีความสำคัญเนื่องจากวิเคราะห์ผ่านการจำลองระบบโครงข่ายพื้นที่สาธารณะภายในย่าน และแทนการสัญจรของผู้คนเป็นการคำนวณค่าระดับการสัญจรอิสระ โดยเส้นทางใดที่มีความสัมพันธ์ดีในระบบมากที่สุด มีแนวโน้มที่จะมีการสัญจรผ่านมาก เรียกว่า มีศักยภาพในการเข้าถึงและมองเห็นสูง ในขณะที่เส้นทางที่มีแนวโน้มว่ามีการสัญจรผ่านน้อย เรียกว่า มีศักยภาพในการเข้าถึงและมองเห็นต่ำ อาจกล่าวได้ว่า การสัญจรอิสระ (natural movement) คือ การสัญจรที่ผู้คนเคลื่อนที่ผ่านอยู่ในส่วนต่างๆ ของระบบโครงข่ายการสัญจร เป็นผลโดยตรงมาจากลักษณะโครงข่ายการเชื่อมต่อของถนน ที่มีการกระจายตัวมากน้อยไปตามบริเวณต่างๆ ไม่เท่ากัน หมายความว่า ในบริเวณพื้นที่ที่ต่างกัน ศักยภาพการเข้าถึงและมองเห็นนั้นสูง-ต่ำ ย่อมแตกต่างกันไปด้วย มีผลทำให้บางส่วนคึกคัก บางส่วนเงียบสงบ

วิธีดำเนินงานวิจัย

การดำเนินงานวิจัยมี 2 ขั้นตอน คือ 1) ศึกษาข้อมูลทั่วไปทางกายภาพ เศรษฐกิจ และสังคม รวมทั้งนำข้อมูลคดีอาชญากรรมลักทรัพย์บนพื้นที่สาธารณะในพื้นที่เขตรับผิดชอบของสถานีตำรวจนครบาลจักรวรรดิและพลับพลาไชย 2 กรุงเทพมหานคร ในปี พ.ศ. 2550-2561 จำนวน 188 คดี มารับตำแหน่งเพื่อทำเป็นแผนที่อาชญากรรม (crime map) และสร้างโครงข่ายพื้นที่สาธารณะทั้งหมดภายในย่านด้วยโปรแกรมคิวจีไอเอส (QGIS) เพื่อเป็นฐานข้อมูลในการวิเคราะห์ศักยภาพการเข้าถึงและมองเห็น 2) นำข้อมูลมาวิเคราะห์ความสัมพันธ์ระหว่างศักยภาพการเข้าถึงและมองเห็นร่วมกับรูปแบบการเกิดอาชญากรรมลักทรัพย์ในพื้นที่สาธารณะ ย่านเยาวราช-สำเพ็ง

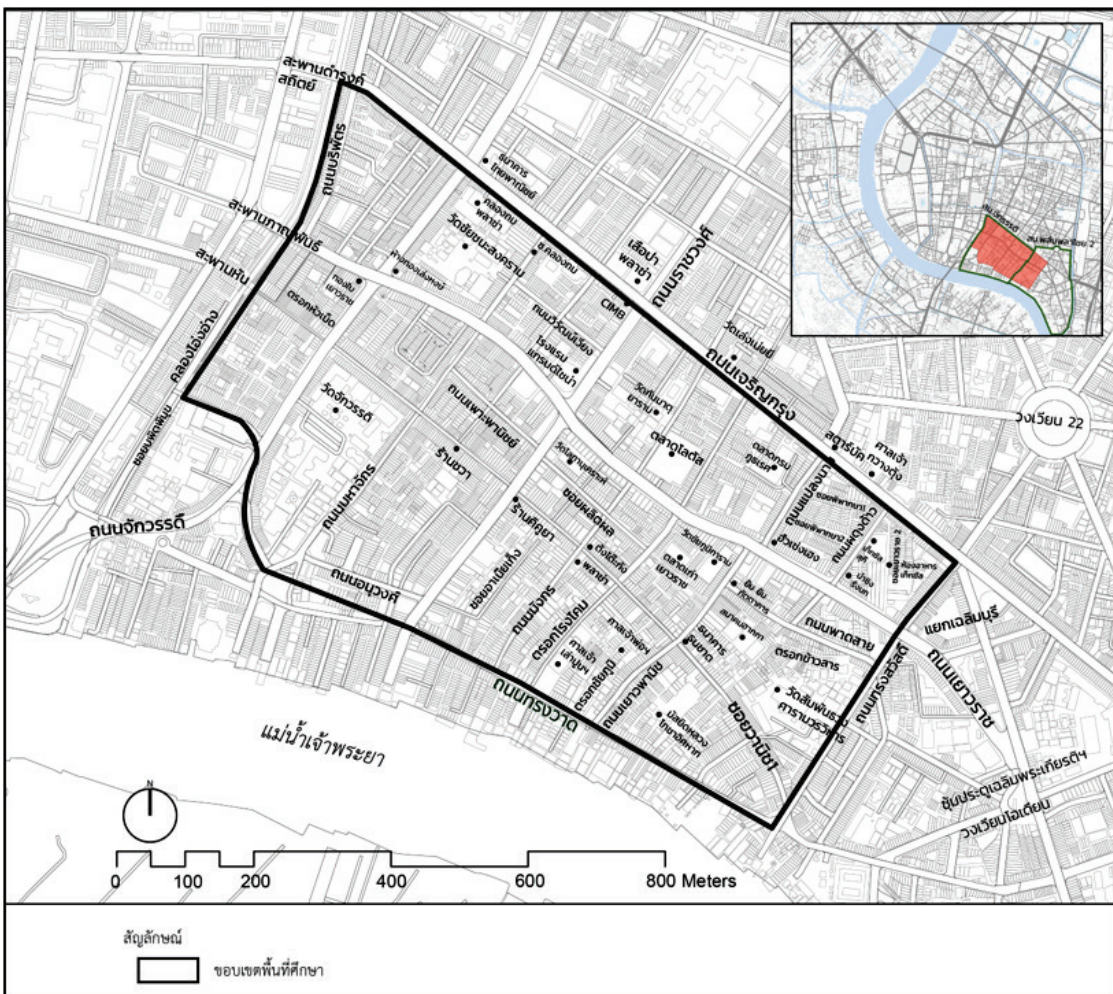
พื้นที่ศึกษา

พื้นที่ศึกษาในย่านเยาวราช-สำเพ็ง มีเนื้อที่ทั้งหมด 348 ไร่
 ครอบคลุมพื้นที่ดังนี้

ทิศเหนือ	จรด ถนนเจริญกรุง
ทิศใต้	จรด ถนนทรงวาด ถนนอนุวงศ์ ถนนจักรวรรดิและถนนบพิตรพิมุข
ทิศตะวันออก	จรด สี่แยกเฉลิมบุรี
ทิศตะวันตก	จรด คลองบางลำพู-คลองโอ่งอ่าง

ข้อมูลทั่วไปทางกายภาพ เศรษฐกิจ และสังคม

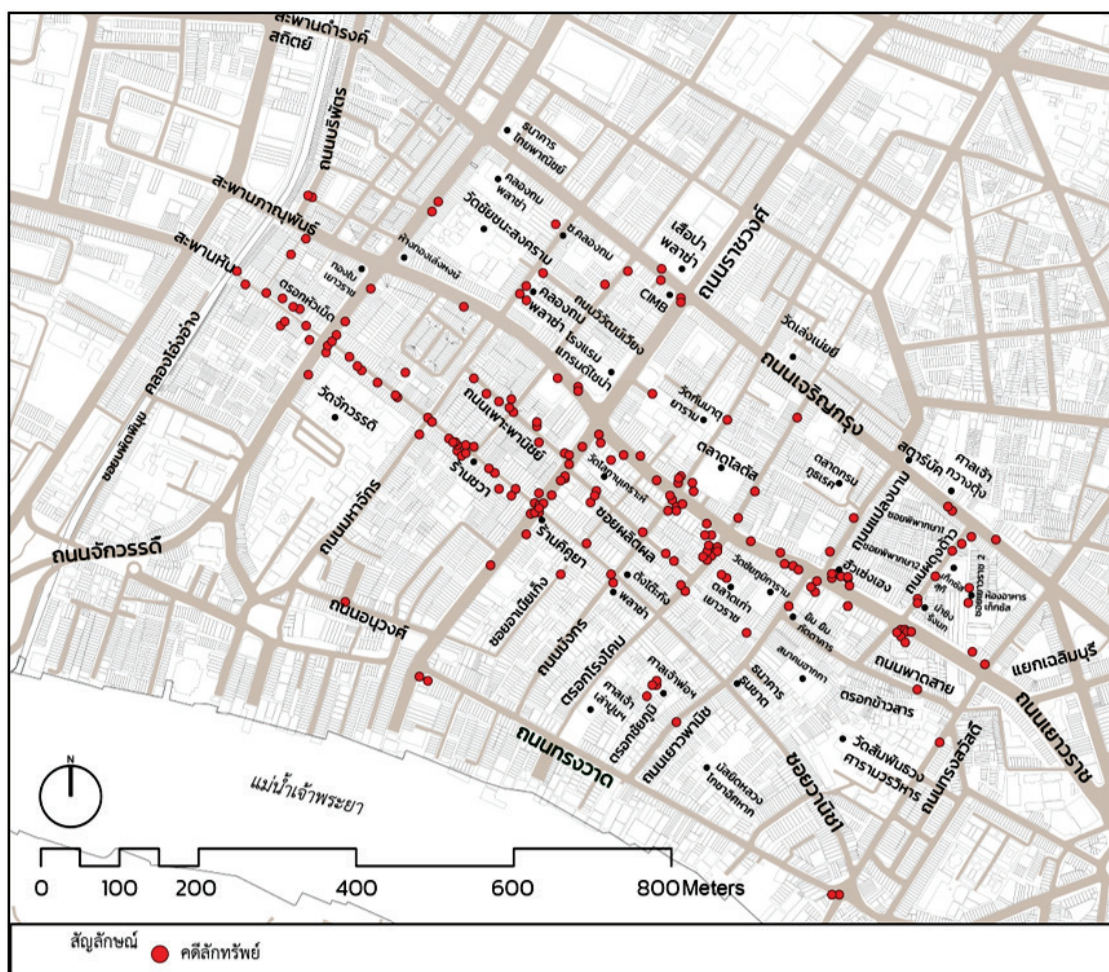
พื้นที่ย่านเยาวราช-สำเพ็ง ในอดีตสมัยรัชกาลที่ 1 เป็นย่านชุมชนและแหล่งการค้าของชาวจีนแห่งแรกในกรุงเทพมหานคร มีการขายสินค้าอุปโภคบริโภคภายในประเทศและนำเข้าจากต่างประเทศ เป็นแหล่งรวมอบายมุขระดับใหญ่ที่มีแหล่งชุมชนอาศัยอยู่หนาแน่น มีความแออัดและมีสุขภาวะไม่ดี ในสมัยรัชกาลที่ 5 จึงมีการตัดถนนเยาวราชผ่าน ประกอบกับการสร้างตึกแถวริมถนนในสมัยนั้น ทำให้เกิดย่านใหม่ ซึ่งเปิดโอกาสให้

ภาพที่ 1 ขอบเขตพื้นที่ศึกษาย่านเยาวราช-สำเพ็ง ในเขตรับผิดชอบของสถานีตำรวจนครบาลจักรวรรดิและพลับพลาไชย 2
ที่มา: บุษยา พงษ์อินทร์

ชาวจีนจำนวนมากได้เริ่มขยายกิจการของตัวเอง นับตั้งแต่นั้น จึงเป็นจุดเริ่มต้นของห้างร้านถาวรทันสมัย เกิดเป็นย่านศูนย์กลางธุรกิจและการค้าที่เจริญรุ่งเรือง แห่งใหม่ของอำเภอสำเพ็ง จนกระทั่งปัจจุบัน ย่านเยาวราชมีการผ่อนผันให้ทำการค้าหาบเร่แผงลอยได้ เพื่อส่งเสริมเศรษฐกิจ สร้างความคึกคัก มีชีวิตชีวาและเป็นแหล่งรวมกิจการการค้าข้างทางที่มีชื่อเสียงและอัตลักษณ์มากที่สุดแห่งหนึ่งของกรุงเทพมหานคร

ภายในย่านมีธนาคาร ร้านทอง ภัตตาคาร ร้านอาหาร ร้านค้า และการค้าข้างทางที่หลากหลาย ในขณะที่พื้นที่ต่อเนื่องย่านสำเพ็งเป็นตลาดสินค้าขายปลีกและส่ง ประเภทสินค้า เครื่องใช้ เครื่องประดับ ในชีวิตประจำวัน จากลักษณะย่านพาณิชยกรรมนี้จึงมักเกิดอาชญากรรมลักทรัพย์บนพื้นที่สาธารณะภายในย่าน สร้างความไม่ปลอดภัยต่อชีวิตและทรัพย์สินของผู้คนภายในย่าน

ภาพที่ 2 ตำแหน่งการเกิดอาชญากรรมคดีลักทรัพย์บนพื้นที่สาธารณะในย่านเยาวราช-สำเพ็ง
ปี พ.ศ. 2550-2561 ระยะเวลา 12 ปี
ที่มา: สถานีตำรวจนครบาลจักรวรรดิและพลับพลาไชย 2 กรุงเทพมหานคร

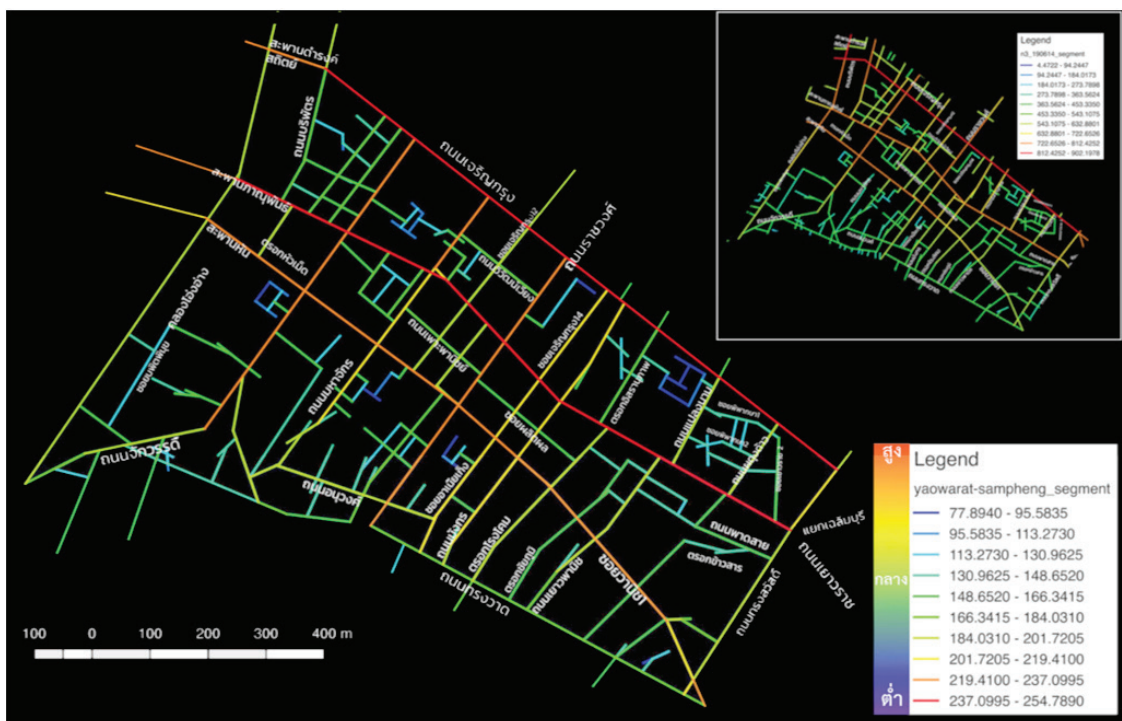
ตำแหน่ง และความถี่ของการเกิด อาชญากรรมประเภทลักทรัพย์ในพื้นที่ สาธารณะ

การเกิดอาชญากรรมประเภทลักทรัพย์ในพื้นที่สาธารณะ มักเกิดในย่านพาณิชยกรรม ซึ่งมีกิจกรรมเชิงพาณิชย์ โดยเฉพาะอย่างยิ่งในย่านเยาวราช-สำเพ็ง โดยมีจำนวนคดีอาชญากรรมที่สามารถระบุตำแหน่งได้ มากถึง 188 คดี จากภาพที่ 2 ผลการวิเคราะห์ลักษณะตำแหน่ง และความถี่ของการเกิดอาชญากรรมลักทรัพย์บนพื้นที่สาธารณะ พบว่า ถนนที่มีตำแหน่งและความถี่ของการเกิดอาชญากรรม ดังกล่าวสูงที่สุด 5 ลำดับที่ 1) ถนนเยาวราช 50 คดี 2) ซอยวานิช 1 47 คดี 3) ถนนราชวงศ์ 12 คดี 4) ตรอกโรงโคม 10 คดี และ 5) ถนนเพาพะวง 9 คดี ตามลำดับ จะเห็นได้ว่าไม่ได้เกิดขึ้นเพียงบนถนนสายหลักเท่านั้น ยังพบว่า ลักษณะการเกิด

อาชญากรรมลักทรัพย์บนพื้นที่สาธารณะ มักกระจุกตัวเกิดขึ้นตามถนนสายย่อย เช่น ตรอก ซอยต่างๆ ซึ่งล้วนแล้วแต่เป็นถนนสายการค้าที่สำคัญของย่านที่มีกิจกรรมการค้าอีกด้วย และเกิดขึ้นมากใกล้บริเวณทางร่วมแยก

การวิเคราะห์ศักยภาพการเข้าถึงและ มองเห็นในระดับย่าน

ผลการวิเคราะห์ศักยภาพการเข้าถึงและการมองเห็นในระดับย่าน แบบทั้งระบบโครงข่ายการสัญจร (integration n) โดยเมื่อเทียบกับในระดับเมือง มีความสัมพันธ์ที่ระยะ 1.5 กิโลเมตร ซึ่งแสดงให้เห็นว่าย่านเยาวราช-สำเพ็ง เป็นย่านพาณิชยกรรมที่สำคัญในระดับเมือง ดังภาพที่ 3

ภาพที่ 3 แสดงผลการวิเคราะห์ศักยภาพการเข้าถึงและการมองเห็นย่านเยาวราช-สำเพ็ง
ทั้งระบบโครงข่ายการสัญจร (integration n)
ที่มา: บุษยา พุทธิอินทร์

ผลการวิเคราะห์ศักยภาพการเข้าถึงและการมองเห็นในระดับย่าน แบบทั้งระบบบูรณาการการสัญจร (integration) ในย่านเยาวราช-สำเพ็ง พบว่า พื้นที่ที่มีศักยภาพการเข้าถึงและการมองเห็นสูง โดยแสดงผลแทนด้วยสีโทนร้อน คือ สีแดง และสีส้ม ซึ่งเรียงตามลำดับจากมากไปน้อย ได้แก่ บริเวณถนนเยาวราช ถนนเจริญกรุง ถนนจักรวรรดิ ถนนราชวงศ์ ถนนมหาจักร และซอยวานิช 1 ยกเว้นช่วงถนนทรงสวัสดิ์ จะเห็นว่าถนนสายหลักและสายรองภายในย่านมีศักยภาพการเข้าถึงและมองเห็นสูง ยกเว้นซอยวานิช 1 เท่านั้นที่เป็นถนนสายย่อย กล่าวได้ว่า ถนนเหล่านี้มักเป็นถนนที่ถูกเลือกในการสัญจรผ่าน และเนื่องจากถนนเหล่านี้มักมีร้านค้า ร้านอาหาร แผงลอยต่างๆ หรือเป็นพื้นที่พาณิชย์กรรม มักเกาะตัวอยู่ตามแนวถนน ส่งผลให้ถนนเหล่านี้ไม่เพียงเป็นถนนที่ใช้ในการสัญจรผ่าน แต่ยังเป็นถนนสายการค้าที่สำคัญภายในย่านและระดับเมืองอีกด้วย ทั้งยังเป็นจุดหมายของผู้เดินทางเข้ามา ถัดมาเป็นพื้นที่ที่มีศักยภาพการเข้าถึงและการมองเห็นปานกลาง โดยแสดงผลแทนด้วยสีเหลือง สีเขียวอ่อน และสีเขียว ได้แก่ บริเวณถนนมหาจักร จากถนนเจริญกรุงไปจนถึงถนนอนุวงศ์ ถนนทรงสวัสดิ์ ถนนมังกร ตรอกโรงโคม ถนนแปลงนาม ถนนผดุงด้าว ตรอกอิสราณภาพ ถนนเยาวพานิช ถนนบริพัตร ถนนวิวัฒน์เวียง ถนนเพาะพานิชย์ ถนนพาดสาย และซอยเยาวราช 2 จะเห็นได้ว่า บริเวณถนนดังกล่าวมาเป็นถนนสายรองและย่อย เชื่อมกับถนนการค้าที่สำคัญและเป็นโครงข่ายที่ทำหน้าที่เชื่อมต่อกันภายในย่าน และพื้นที่ที่มีศักยภาพการเข้าถึงและการมองเห็นต่ำ แสดงผลแทนด้วยสีโทนเย็น ได้แก่ สีฟ้าและสีน้ำเงิน ซึ่งเป็นตรอกซอยย่อยภายในบล็อกต่างๆ

ความสัมพันธ์ระหว่างศักยภาพการเข้าถึงและมองเห็นพื้นที่กับรูปแบบการเกิดอาชญากรรมคดีลักทรัพย์ในพื้นที่สาธารณะ

เมื่อวิเคราะห์ความสัมพันธ์ระหว่างศักยภาพการเข้าถึงและมองเห็นพื้นที่กับรูปแบบการเกิดอาชญากรรมคดีลักทรัพย์ในพื้นที่สาธารณะ (ตารางที่ 1 และภาพที่ 3) พบว่าอาชญากรรมคดีลักทรัพย์ในพื้นที่สาธารณะมักเลือกพื้นที่ที่มีศักยภาพการเข้าถึงและมองเห็นสูงถึงปานกลาง โดยเกิดขึ้นบนพื้นที่ที่มีศักยภาพการเข้าถึงและมองเห็นสูงจำนวน 135 คดี คิดเป็นร้อยละ 71.8 ของคดีลักทรัพย์ และปานกลาง จำนวน 53 คดี คิดเป็นร้อยละ 28.2 ของคดีลักทรัพย์ ได้แก่ บริเวณถนนเยาวราช ราชวงศ์ ซอยวานิช 1 และตรอกโรงโคม จะเห็นได้ว่าเป็นถนนที่มีกิจกรรมการค้าที่คึกคักและมีความหนาแน่นของผู้คน มักเกิดคดีกระชากตัวใกล้ทางร่วมแยก ซึ่งเป็นบริเวณเส้นทางที่ตัดกันระหว่างศักยภาพการเข้าถึงและมองเห็นสูงกับปานกลาง และบริเวณเส้นทางที่ตัดกันระหว่างศักยภาพการเข้าถึงและมองเห็นปานกลาง กับปานกลาง อาจกล่าวได้ว่า อาชญากรเลือกก่อเหตุบริเวณพื้นที่การค้าที่เข้าถึงง่าย มีการสัญจรพลุกพล่าน และมีตรอกหรือซอยลัดในบริเวณดังกล่าว ที่เป็นทางร่วมแยก บางบริเวณเป็นเส้นทางที่มีความหนาแน่น คึกคัก ตัดกับตรอกลัดที่เป็นมุมอับ ซึ่งเอื้อและเพิ่มโอกาสให้อาชญากรคดีลักทรัพย์กระทำการก่อเหตุได้อย่างง่าย ใช้ความพลุกพล่านนี้แฝงตัวไปในหมู่ผู้คนเพื่อก่อเหตุโดยใช้เส้นทางสัญจรที่มีศักยภาพการเข้าถึงและมองเห็นสูงถึงปานกลางดังกล่าว และมีทางเลือกในการหลบหนีหลังก่อเหตุ หรือเพื่อกระทำการก่อเหตุอย่างต่อเนื่อง แล้วส่งต่อทรัพย์สินให้ผู้ร่วมก่อเหตุ หลบหนีไปบริเวณทางร่วมแยก ดังนั้น พื้นที่ที่มีศักยภาพการเข้าถึงสูงถึงปานกลาง จึงเป็นพื้นที่ที่อาชญากรเลือกก่อเหตุบ่อยครั้งเนื่องจากประสบความสำเร็จในการก่อเหตุและหลบหนี

อย่างไรก็ตาม เมื่อสังเกตตำแหน่งการเกิดคดีลักทรัพย์บนโครงข่ายสาธารณะจะพบว่า มีคดีเกิดขึ้นบริเวณพื้นที่ที่ศักยภาพการเข้าถึงและมองเห็นต่ำ คือ บริเวณ ตรอก ซอยภูมิ ถึงแม้ว่าบริเวณดังกล่าวไม่ได้มีความหนาแน่นพลุกพล่าน หรือมีระดับการสัญจรที่สูงมาก แต่พื้นที่ดังกล่าวเป็นพื้นที่ต่อเนื่องการค้า ซึ่งอยู่ระหว่างโซนพื้นที่อยู่อาศัยและการค้า จึงเป็นเส้นทางลัดเลาะไปที่หมาย

ของผู้สัญจร ทั้งยังสร้างความคล่องตัวให้กับระบบการสัญจรของคนเดินเท้าในย่าน เนื่องมาจากใกล้พื้นที่การค้าในซอยวานิช 1 หรือสำเพ็ง จึงทำให้มีการสัญจรผ่านเส้นทางนี้ เป็นเหตุให้อัฒยากรคดีลักทรัพย์ที่มีโอกาสในการเลือกเหยื่อและสามารถก่อเหตุได้โดยที่ผู้คนที่เดินผ่านไปมาไม่ทันสังเกต หรืออยู่ในช่วงเผลอไม่ทันระวังตัว จึงก่อเหตุได้เช่นเดียวกันกับพื้นที่ที่มีระดับการสัญจรสูง

ภาพที่ 4 ความสัมพันธ์ระหว่างศักยภาพการเข้าถึงและมองเห็นในระดับภาพรวมของพื้นที่ (integration n) กับจุดเกิดคดีลักทรัพย์ในพื้นที่สาธารณะ ปี พ.ศ. 2550-2561 ระยะเวลา 12 ปี
ที่มา: บุษยา พุทธอินทร์

ตารางที่ 1 แสดงค่าความสัมพันธ์ระหว่างศักยภาพการเข้าถึงและมองเห็นในระดับภาพรวม
ของพื้นที่ (integration n) กับจุดเกิดคดี

ศักยภาพการเข้าถึงและมองเห็น	ค่าความสัมพันธ์ (integration)	จำนวนคดีลักทรัพย์
สูง	237.0995-254.7890	54
	219.4100-237.0995	67
	201.7205-219.4100	14
ปานกลาง	184.0310-201.7205	19
	166.3415-184.0310	30
	148.6520-166.3415	1
	130.9625-148.6520	3
ต่ำ	113.2730-130.9625	0
	95.5835-113.2730	0
	77.8940-95.5835	0

ที่มา: บุษยา พุทธิอินทร์

ภาพที่ 5 ตัวอย่างบรรยากาศพลุกพล่าน ซึ่งเป็นจุดเกิดคดีบริเวณถนนเยาวราช ซอยวานิช 1 และตรอกชัยภูมิ ตามลำดับ
ที่มา: บุษยา พุทธิอินทร์

สรุปและข้อเสนอแนะ

จากผลการศึกษาสามารถสรุปได้ว่า ปรากฏการณ์ และลักษณะการเกิดคดีลักทรัพย์ในพื้นที่สาธารณะ ย่านเยาวราช-สำเพ็ง มักจะเกิดในบริเวณพื้นที่ที่มีค่า อินทิเกรชันสูง หรือพื้นที่ที่มีศักยภาพการเข้าถึงและมองเห็นสูง เนื่องจากเป็นพื้นที่ที่มีการสัญจรอิสระมาก (natural movement) และเนื่องมาจากลักษณะโครงข่ายการสัญจรภายในย่านนี้เองที่ทำให้พื้นที่ที่มีระดับการสัญจรอิสระสูงดังกล่าวนี้ มักเป็นพื้นที่มีร้านค้ามาเกาะตัวมากซึ่งเหนี่ยวนำให้เกิดการสัญจรดึงดูด (attractor movement) ที่มาจากร้านค้า หรือกิจกรรมเชิงพาณิชย์ ที่มาเกาะตัว ดึงดูดให้ผู้คนสัญจรหลังไหลเข้ามาทำกิจกรรมการค้ามากขึ้นไปอีก ก็จะยิ่งทำให้เกิดการสัญจรที่หนาแน่นมากผิดปกติในบางบริเวณนี้ ส่งผลให้บางส่วนมีความพลุกพล่าน บางส่วนเงียบ ลักษณะนี้เองที่ทำให้เกิดสถานการณ์ซึ่งเอื้อให้อาชญากรสบโอกาส หรือจังหวะที่ง่ายต่อการก่อเหตุ และหลบหนี จึงมักเกิดคดีอาชญากรรมลักทรัพย์ในพื้นที่สาธารณะบริเวณที่มีการสัญจรไปมาของผู้คนจำนวนมาก พลุกพล่าน และทำกิจกรรมการค้าที่หนาแน่น คือบริเวณที่มีศักยภาพการเข้าถึงและมองเห็นสูง และใกล้ทางร่วมแยกนั่นเอง เนื่องจากประสบความสำเร็จในการก่อเหตุ ในขณะเดียวกันในบางครั้ง บริเวณที่มีศักยภาพการเข้าถึงและมองเห็นต่ำหรือบริเวณที่มีคนสัญจรน้อย ก็สามารถเกิดอาชญากรรมได้เช่นเดียวกัน หากบริเวณดังกล่าวมีผู้คนพอที่จะสัญจรผ่านอย่างสม่ำเสมอ หรือเป็นเส้นทางที่ถูกใช้เพื่อผ่านไปยังถนนสายการค้า ดังนั้น พื้นที่ในบริเวณที่มีศักยภาพในการเข้าถึงและมองเห็นสูง มักเป็นบริเวณเดียวกันกับที่ร้านค้ามาเกาะตัว มีกิจกรรมการค้า มีความพลุกพล่าน และขวักไขว้ของผู้คนในระดับหนึ่ง และเป็นที่รวมกลุ่มเป้าหมายเอาไว้มาก ซึ่งเอื้อให้อาชญากรคดีลักทรัพย์สามารถใช้เป็นรูปแบบการก่อเหตุอาชญากรรมเพื่อทำการอำพรางตัวในขณะก่อเหตุ และใช้ทางร่วมแยกเป็นทางเลือกในการหลบหนีออกไปจากพื้นที่ ทั้งนี้พื้นที่ดังกล่าวมักจะเป็นเป้าหมายของอาชญากรลักทรัพย์ในพื้นที่สาธารณะ เนื่องจากอาชญากรก่อเหตุได้ง่ายและประสบความสำเร็จ

บทความนี้เป็นการศึกษาศักยภาพการเข้าถึงและมองเห็นพื้นที่ ที่สามารถอธิบายปรากฏการณ์ และลักษณะการเกิดอาชญากรรมลักทรัพย์ในพื้นที่สาธารณะได้บางส่วน แต่ไม่ทั้งหมด ซึ่งการศึกษาถึงรูปแบบเชิงพื้นที่ของการเกิดอาชญากรรมดังกล่าวสามารถอธิบายผ่านปัจจัยเชิงพื้นที่อื่นๆ และความสัมพันธ์ทั้งหมด ประกอบร่วมกัน เช่น รูปแบบการใช้ประโยชน์ที่ดินและอาคาร รูปแบบทางเท้า รูปแบบการค้า รูปแบบแผนภูมิประตู่ เป็นต้น เพื่อที่จะสามารถอธิบายรูปแบบการเกิดอาชญากรรมลักทรัพย์ในพื้นที่สาธารณะได้อย่างสมบูรณ์

บรรณานุกรม

- ไชศรี ภักดีสุขเจริญ. “วาทกรรมของเมืองผ่านโครงสร้างเชิงสัณฐาน.” *วารสารวิชาการ คณะสถาปัตยกรรมศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย* (2548): 1-14.
- บุษยา พุทธอินทร์. “รูปแบบเชิงพื้นที่การเกิดอาชญากรรมกลุ่มคดีประทุษร้ายแก่ทรัพย์สิน ในย่านเยาวราช-สำเพ็ง.” วิทยานิพนธ์ปริญญาโทบริหารคดี ภาควิชาการวางแผนภาคและเมือง คณะสถาปัตยกรรมศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2561.
- วิชชากร พรกำเหนิดทรัพย์. “ความสัมพันธ์ระหว่างรูปแบบการเกิดอาชญากรรมกลุ่มคดีประทุษร้ายแก่ทรัพย์สิน ในแขวงชนะสงคราม.” วิทยานิพนธ์ปริญญาโทบริหารคดี ภาควิชาการวางแผนภาคและเมือง คณะสถาปัตยกรรมศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2557.
- สำนักงานเทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสาร สำนักงานตำรวจแห่งชาติ. “สถิติคดีอาญา พ.ศ. 2561.” สืบค้น 1 กันยายน 2561. <http://pitc.police.go.th/dirlist/dirlist.php?dir=/crimes>.

อภิรดี เกษมสุข. *สเปซซินแทกซ์ หนึ่งการศึกษาสัญญาณ
วิทยา*. กรุงเทพฯ: เมจิค พับลิเคชั่น, 2561.

Baran, P. K., W. R., Smith and U. Toker. “The Space
Syntax and Crime: Evidence from a
Suburban Community.” *International Space
Syntax Symposium*, Istanbul, 2007.

Fernando, M. “Routine Activity Theory.” In *The
Encyclopedia of Theoretical Criminology*
(2014): 1-7.

Hillier, B. *Space is the Machine: A Configurational
Theory of Architecture*. Cambridge: Cambridge
University Press, 1996.

Hillier, B., and J. Hanson. *The Social Logic of Space*.
Cambridge: Cambridge University Press, 1984.

Hillier, B., A., Penn, J. Hanson, J. Grajewski and J., Xu.
“Natural Movement: Or Configuration and
Attraction in Urban Pedestrian Movement.”
*Environment and Planning B: Planning and
Design* 20 (1993): 29-66.